

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Archicancellariis Sacri Romani Imperii Ac Cancellariis Imperialis Avlae

**Mallinckrodt, Bernhard von
Monasteri[i] Westphaliae, 1640**

Prooemivm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11835

DE
ARCHI-CANCEL-
LARIIS,
CANCELLARIIS,
ET
VICE-CANCELLARIIS
S. ROMANI IMPERII.
P R O O E M I V M.

Cancellarij nomen, anti-
quissimis temporibus quantum
constat, insuetum & inauditum; postmodum
vbi vsurpari cœpit, vile & abiectum; à seculis ali-
quot per omnem Europam honoratissimum
habetur. Dignitas enim illa, cui significandæ
inservit, è diuersis iisque primariis, in admini-
stranda Repub. & regendis populis, constat offi-
cijs. Nam & Magistri Epistolarum, & Logo-
thetæ, & Quæstoris munere Cancellarius fungitur, interque Consiliarios
principem, vel primo saltem proximum, obtinet præminentia locum; ad-
eoque plerisque in locis, vbi Pro-principem aut Præsidentem moris non est
præficere, regimini præest, ac Consilia statûs, Domini sui vice, moderatur diri-
gitque. Ac vt obiter dicam, magis tamen ex aliorum sensu quàm meo, (nec
enim tam altum sapio) quæ requirantur in homine, qui cum laude suâ & ex v-
su commodoque publico tam onerosum & operosum munus sustinere con-
fidat,

A

fidat, sex in illo ENTIA iure desideramus, sed alijs, quàm Metaphysici generis. Illis nomina sunt, SCIENTIA, PRVDENTIA, INNOCENTIA, ELOQVENTIA, EXPERIENTIA, ET CONSCIENTIA. quibus si DEI & benignioris Eugenæ beneficio accedant CONSTANTIA & VIGILANTIA, MODERATIO & COMMISERATIO, (quamuis quatuor hæc, ad hoc officium æquè ac præcedentes necessariae dotes, sub Innocentiæ, id est VIRTUTIS generali nomine possint comprehensæ videri,) absolutam, ni fallor, Ideam habebimus boni Cancellarij. Hæ enim qualitates omnes conueniant, & blandâ amplexatione stabiliq̃ue fœdere iungantur necesse est in illo, qui omnes & singulas illas Reip. gubernandæ partes, è quibus Cancellariatus officium compositum & concinnatum esse dixi, dignè subire propositum & votum habet. Nec est, vt arbitror, è prænominatis aliqua, de quâ magnopere dubitare quis velit: nisi fortè rigidiori Philosophorum sectæ addictior, vltimam inter vitia magis quàm virtutes, errore Christiano homini minùs conuenienti, numerandam censeat. Hanc tamen, in honorem Boëthij Seuerini viri eruditione & probitate summi, nec vitæ integritate magis, quamuis maximâ, quàm mortis constantiâ, omni posteritati venerandi, & verè Iustitiæ Martyris, * præterire nolui; cuius hæc è lib. 1. de Consol. Philosophia de seipso verba sunt: Prouincialium fortunatum priuatis rapinis, tum publicis vectigalibus pessundari, non aliter quàm qui patiebantur indolui. Libet illa, quæ de partibus Reip. ad Cancellarij curam spectantibus indigitari, breui & compèdiosâ recensione complecti; ne nimis ieiunè & illotis, quod dicitur, manibus præsentem Tractatum & materiam irruisse potius, quàm venerabundâ præmeditatione attigisse insimuler. Etsi igitur qui populos regunt, & ne quid Respublica detrimenti capiat, perpetuam dictaturam gerunt, multis cooperantibus & succollantibus opus habeant; præ cæteris tamen, illorum notabili & palmario adiutorio subleuantur, quos Cancellarios vocari dixi. Siue enim ad Gratia, siue Iustitiæ signaturam res tractandæ & expediendæ pertineant; siue vocis, siue calami ministerium requirant; siue denique priuatorum causas, siue publicæ salutis curam concernant; ad Cancellarium itur, ad illius directorium & homines & negotia rejiciuntur. Huius partes sunt, operam dare, ne quid contra PRVDENTIAM peccetur, id est, veram & nullis fucatam fraudibus status, quam vocant, rationem; ne quid contra IUSTITIAM, sine qua, vt scribit S. Augustinus, nil aliud sunt magna Imperia, quàm magna latrocinia. Oculis enim boni regiminis, Prudentia est; cor & anima, æquè Iuris administratio, & Iustitiæ

* Inter
martyres
numeratur
à Lilio Gy-
raldo & Ia-
cobo Ber-
gomenfi. à
Iulio etiam
Martiano
quem Ba-
ronius re-
fert.

castissi-

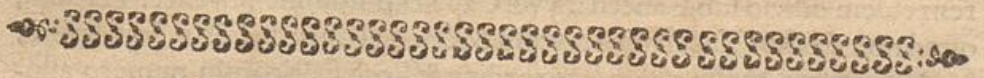
castissimus cultus. Sine illius vigilaci custodia cœcum est; sine huius vitali spiritu, languidum & emortuum. In geminâ istâ boni publici tutelâ illa **Ars Artium**, quam **POLITICAM** sapientiam dicimus, consistit. quæ non immeritò tam sublimi præ alijs scientijs honorata est appellatione: non tantùm, quòd sub alarum eius vmbra cætera conquiescant, & incolumitate suâ fruantur; sed etiam, quòd omnium longè difficillima sit, plusque præ reliquis ingenij, doctrinæ, & vsus requirat. Ac certè rarissimi ab omni æuo reperi sunt, qui scitam & artificiosè consonam vtriusque (Prudentiæ & Iustitiæ, quas dixi) harmoniam, mixturam, & sociationem vbique obseruare nouerint, (quanquam fatendum sit, non rarò felicitatis magis quàm artis rem esse) quique non subinde in alterius leges peccarint, dum alterius religiosos cultores se præstare studuerunt. Etsi enim secundum Stoicos nil iustum sit, quod non simul prudens; nec prudens aliquid, quod non pariter iustum; Peripateticè tamen & magis populariter loqui, hoc subiectum tractans, malo. qui etiam loquendi modus magis, ni fallor, facit ad demonstrandam & explicandam illâ, quam attigi, verissimam tam magnæ rei difficultatem, & à paucissimis feliciter tentatam virtutum ad speciem infociabilium coniunctionem. Verè enim scribit in Theologicis suis Institutionibus *lib. 5. cap. 15* Lactantius: **Iustitiam suapte naturâ stultitiæ quandam speciem habere.** De vulgo tamen hoc & plebeijs ingenijs dictum esse, intelligendum est; longè aliter enim de istâ **Virtutum Reginâ** ipse Lactantius sensit: aliter de illâ senserunt sapientùm alij, omnibusque iudicio valentibus sentiendum est. Atque hanc ego peruersam multorum persuasionem præcipuam causam esse censeo, quòd qui Iustitiæ parùm curiosi sunt, de sublimiori sapientiæ gradu sibi plerique præ alijs tantoperè blandiuntur. Hic igitur ille gloriæ campus est, in quo omnes illi, qui regendis populis & consilijs publicè dandis admoti sunt, ac præ collegis suis Cancellarij in primis, duplex illud sollicitudinis suæ & laborum exantlatorum præmium venari habent, **Famæ celebrioris & conscientiæ intemeratæ.** quarum vtrique malè consulitur ab his, qui vel priuatorum res sine tuitione publici, vel publicum sine particulari subditorum defensione rectè curari posse, persuasi sunt; cum neutri sine alterius diligenti & fido contubernio rectè prospectum sit. Atque omnium grauissimè impingitur à Politici nominis infamatoribus illis, qui nil minùs ciuilem virum decere credunt, quàm sinceram Dicaosynen: quam etiam, prauis innixi principijs, plerique officere putant fructuosè & salubriter instituendis de Publicâ re consultationibus, non attendentes,

non aliam esse vberiore magisque copiosam inuertendi & euertendi statum publicum scaturiginem, quam ex hoc turbido & cœnoso fonte neglectæ in rebus priuatorum Iustitiæ, & illatarû vel infimæ aliquando sortis & sordidæ plebis vltimæ feci iniuriarum. Cancellario igitur iustæ Prudentiæ & prudentis Iustitiæ sanctior & religiosior obseruantia, studium & tutela in excellentiori præ alijs plerisque gradu commissa est; cuius industria, dexteritas, fides prora & puppis ferè est omnis politicæ curæ. Huius est operam dare, vt consultanda rectè proponantur, vt proposita debite definiantur, vt definita fideliter expediantur. Os principis sui est in orando, & ita antiquis Cæsarum Quæstoribus & Candidatis responder: Legum ferendarum, edictorum condendorum ad illum cura pertinet, & hætenus Nomothetam agit: lara & publicata, & quæcunque præterea in publicis tabularijs, quæ Archiua hodie vocant asseruantur, eius fidei & inspectioni credita sunt, & ita Nomophylacem & Censorem è vetustate repræsentat. Literarum ac diplomatum confectio, subscriptio, subsignatio, quam hodie sigillationem, ne antiquitus quidem inusitato vocabulo, vulgò & communiter dicunt, ad eius curam pertinent; & istâ ratione Epistolarum supremum Magistrum, sigilli custodem, Maximum Referendarium, similibusque honorum titulis, vocare possimus. Ac sigillum quod attinet, eius omnium incorruptissima custodia facienda est, & in eius vsu omnino contraria obseruari debet regula ab illâ, quam olim Orator Arpinas germano suo Asiam pro Consule regenti præscripsit *lib. 1. ad Quint. Fratr. Epist. 1.* eamque strictissimè teneri conuenit, vt illud habeat **ministerium alienæ (Principis) voluntatis, non testem suæ.**

Compendium denique omnis ad Cancellarium pertinentis officij in duobus his consistit. 1. Vt Deo magis quam homini placere studeat. 2. Ne suam Principis sui autoritate potiorem habeat. Verùm hæc & eius generis reliqua hic longius non exequor. De officio enim & dignitate Cancellariatus cum diuersi ex professo scripserint, ad Herm. Kirchnerum, Franciscum Lanouium, aliosque remittimus illius subiecti curiosos; vt ex illis pleniùs, qui volunt, hauriant, quæ hic summarim & parergòs, ad principale institutum properantes, libauimus. Mihi enim in præsentiarum hoc vnica propositum est, historicâ enarratione iam inde à primæuâ Imperij Romani ad Francos ceterosque Germanos factâ translatione, ordine illos ad hæc vsque tempora, quatenus indagari & erui potuerunt, recensere, qui sub quoque Imperatorum his muneribus præfuerunt; sperans me hac qualicumque operâ rem non ingrati præstiturum veteris memoriæ curiosis, & rerum Imperij notitiam consequendi avidis. Insistam, hoc agens, tum Historicorum traditis,

tum Diplomatum Imperialium fidei; è quibus pleraque, quæ ad hanc materiam pertinent, petenda fuerunt. Vtque de origine horum officiorum tantò certius constet, de Francorum regibus, ad quos è Germanicis proceribus omnium primos apex dignitatis Imperialis delatus est, quædam non præter rem præmittere oportebit. Etsi enim Imperatorum, Regum, Principum &c. diplomata, edicta, decreta, literas, ab ipsis promulgantibus & emittentibus subscribi, subsignarique antiquissimus mos sit, Græcis, Latinis, alijsque vetustioribus vsurpatus; tria tamen à Francis ad hanc materiam spectantia, accepisse videmur, quæ recensebo: an & hi ab alijs didicerint, & mutuati fuerint, non placet hac vice aliàs indagare. Illorum primum est, quod præter ipsos Reges, Epistolarum Magister, (qui modò Cancellarius, modò Archi-Capellanus, modò Archi-Cancellarius in antiquissimis literarum subscriptionibus vocatur) solenniter & ipse subscriberet Domini sui literas: Secundum, quod præter Archi-Cancellarium, alius inferior, eius absentis vel occupati vices gerens eidem officio sub Cancellarij vel Capellani nomine præesset: Tertium, quod non Archi-Cancellarius tantùm & Cancellarius, sed & reliqui scribæ, seu Notarij non ex alio quàm sacro ordine & Ecclesiasticorum numero assumèrentur. Notissima hæc omnia sunt ex antiquis diplomatibus, alijsque documentis, ipsis denique Historicorum scriptis; vt putidum videri possit, ei rei demonstrandæ longiàs immorari velle. Aliquam tamen Francicorù Cancellariorum successionem maioris lucis ergò recensebo, qui vel ex Episcopis assumebantur, vel assumpti, regulariter ac plerumque ad Episcopatus postmodum vacantes promouebantur. Clodouci enim, primi inter Francorum Reges Christiani, S. Melanius Cancellarius fuit, Rhedonensis Episcopus. Eius filio Clotario, primo illius nominis, apud Sueffiones primùm, deinde vniuersitati Francorù dominantis, Cancellarius, siue, vt antiquitus vocabant, Referendarius inferuit Baudinus, in Turonensem, deinceps sextum-decimùm promotus Præsulem. S. Guntramni Regis, præfato Clotario nati, Scrinij Magister fuit Flavius, Cabillonensium, apud quos sanctus habetur, Episcopus: quo munere apud Sigebertum Guntramni fratrem functus legitur Theutarius Presbyter: & apud tertium, tunc apud Francos conregnantem, vtriusque prædictorum germanum, Regem Chilpericum Pharamundus, Parisiorum postea Antistes; vt coniectat, ex quo hæc delibantur, Franciscus Lanouius in *Schediasmate de Franciæ Cancellarijs*. apud Childebertum denique, fratrum rerum Francicarum potentem quartum, Carimerus, Virdunensium Episcopus, Referendarium egit, & Gallomagnus, Præsul Tricassinus. In Clotarij 2 aulâ S. Romanus Rothomagensis; filij autem eius Dagoberti, S. Landricus Parisiensis, & S. Audoëmus itidem Rothomagensis Ecclesiarum Episcopi, huic, de quo

agimus, officio præfuerunt : vti & apud S. Sigebertum Regem Coloniensis Præful S. Cunibertus, & S. Bonitus Aruernorum Episcopus; apud Clodouum 2, præter Audoönium prædictum, S. Ansbertus, eius in Cathedrâ non minùs quàm Palatinâ militiâ successor. Denique sub Dagoberto 2 Rege occurrit S. Godegrandus Metensis Præful, & sub Pipino, Magni Caroli, qui Operis nostri initium erit, patre, S. Bonifacius, Moguntinorum Archi-Episcoporum princeps; vt statim suo loco pluribus videbimus. Hæc præmittere visum fuit; quòd ad sequentium illustrationem conducere videantur: & quòd Francisci Lanouij, *de Sanctis alijsq; Franciæ Cancellarijs Schediasma & Commentarius*, in omnium manibus promiscuè non versentur. Duplex autem deinceps institutæ tractationis pars erit: prior de Archi-Cancellarijs Imperij; altera de illorum Vicarijs & Subseruientibus. quos antiquitùs per plura secula Cancellarios vocarunt; nos hodie à multo tempore Vice-Cancellarios dicimus.

P A R S P R I O R

D E

ARCHICANCELLARIIS.

Archi-Cancellarij nomen & officium itidem à Francis ad nos deriuatum est : omnium enim primus, qui hoc nomen titulumque vsurpârît, S. Cunibertus fuit, Coloniensis Episcopus, quatenus huc vsq; reperire quiui. post quem, * S. Bonifacium reperio: qui apud Miræum in *Notitiâ Eccles. Belgij c. 20*, Regis Pipini literas, quibus Epternacense S. Willibrordi Cænobiû dotat, ita subscribit: Bonifacius Archi-Cancellarius recognouit. Datæ enim illæ literæ sunt anno Christi 752, tertio Regis Pipini: in cuius ad Franciæ regnum sublimatione cum notabilis valde huius sancti viri opera fuerit, eiusque manibus ille in Regem inunctus & consecratus sit; suspicari possumus, inter cætera antiora & gratitudinis documenta, nouâ istâ dignitate, nouæque dignitatis minùs trito & augustiori titulo donatum fuisse. Dubitandum enim non est,

non

* vide infra de SS. Germania Cancellarijs, in S. Cuniberto.